OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
LsN Salla Silvola

Lausunto

11.11.2021

Eduskunnan lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle vanhemmuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 132/2021 vp), LA 13/2020 vp ja LA 20/2021 vp – vastaus lakivaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden huomautuksiin

Oikeusministeriö esittää seuraavassa vastauksensa lakivaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden huomautuksiin sekä lakialoitteisiin LA 13/2020 vp ja LA 20/2021 vp isyyslain 44 §:n kumoamisesta. Oikeusministeriö on aiemmin antanut asiassa täydentävän lausunnon lakivaliokunnalle (18.10.2021) ja lausunnon perustuslakivaliokunnalle esitykseen sisältyvistä perus- ja ihmisoikeusnäkökohdista (9.11.2021), joka sisältää oikeusministeriön kannanoton ehdotetun lainsäädännön takautuvasta soveltamisesta tuomioistuinten aiemmin ratkaisemiin lainvoimaisiin ratkaisuihin. Oikeusministeriö viittaa tältä osin jo aiemmin antamiinsa lausuntoihin, mutta esittää tässä vastauksessa täydentäviä huomioita korkeimman oikeuden, Varsinais-Suomen käräjäoikeuden ja professori Kankaan asiassa esittämistä ehdotuksista.

Oikeusministeriön vastaus on osittainen, koska sillä ei ole vielä ollut mahdollisuutta analysoida riittävällä tarkkuudella eräitä asiakohtia ja myöhään saapuneita asiantuntijalausuntoja.

1 Hallituksen esityksen piiriin otettujen ehdotusten kattavuus ja asiantuntijatahojen yleinen suhtautuminen

Asiantuntijoiden yleinen suhtautuminen hallituksen esityksessä esitettyihin ehdotuksiin on myönteinen. Osa kuultavista tahoista on kuitenkin esittänyt huomautuksia siitä, että esityksen piiriin otettujen ehdotusten piiri on jäänyt liian suppeaksi. Erityisesti sateenkaarijärjestöt, kuten *Sateenkaariperheet ry*, *Seta ry*, *Trans ry* ja *Monimuotoiset perheet –verkosto,* osa muista järjestöistä (*Naisjärjestöjen keskusliitto* ja *Väestöliitto*) sekä *Lapsiasiavaltuutettu* olisivat toivoneet, että esityksessä olisi pohdittu tai että lähitulevaisuudessa pohdittaisiin toteutettua laajemmin pyrkimystä sukupuolineutraaliin sääntelyyn. Mainittujen järjestöjen lisäksi myös *Lastenvalvojat ry* ja *Tasa-arvovaltuutettu* olisivat toivoneet, että mukaan olisi otettu myös transväestön vanhemmuutta koskevat sääntelytarpeet. Osa järjestöistä olisi toivonut lisäksi, että hallituksen esityksessä olisi tarkasteltu myös mahdollisuutta useampaan kuin kahteen oikeudelliseen vanhempaan sekä vanhemmuuden vahvistamiseen osapuolten keskinäisen sopimuksen pohjalta.

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Eräät asiantuntijat (muun muassa *Espoon kaupunki*, *Maahanmuuttovirasto* ja *professori Markku Helin*) ovat tuoneet esiin, että erityisesti maahanmuuttajaväestön kasvaessa on ilmennyt kasvavassa määrin tarve lainsäädännölle, jonka nojalla voitaisin selvittää oikeusgeneettisten tutkimusten avulla myös synnyttäneen äidin vanhemmuutta ja sen perusteella vahvistaa tai kumota synnyttäneen äidin äitiys.

Yksittäisten asiantuntijoiden lausunnoissa esitettiin toive, että vanhemmuuslain soveltamisalaa tulisi laajentaa myös kuolleena syntyneisiin lapsiin (*Monimuotoiset perheet –verkosto*, *Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri)* ja toive adoptiolainsäädännön ja hedelmöityshoitoja koskevan lainsäädännön uudistamisesta (*Monimuotoiset perheet –verkosto*, *Sateenkaariperheet ry*). Myös lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettua lakia ehdotettiin ehdotetun teknisen muutoksen lisäksi muutettavaksi myös lain aineellista sisältöä (*professori Markku Helin*).

Oikeusministeriö:

Vanhemmuuslain valmistelu perustuu pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmaan, johon on kirjattu, että äitiys- ja isyyslait yhdistetään vanhemmuuslaiksi. Koska kumpikin uudistuksen pohjana olevista laeista on ollut voimassa vasta suhteellisen lyhyen ajan, uudistuksen lähtökohtana on äitiys- ja isyyslakien yhdistäminen. Samalla on katsottu olevan mahdollista selvittää ja toteuttaa äitiys- ja isyyslakien tähänastisessa soveltamiskäytännössä tarpeelliseksi katsotut muutostarpeet. Lainsäädäntöhankkeen suunnittelu ja resursointi on tehty tältä pohjalta. Nykysääntelyn peruslähtökohtia (luopuminen keskeisistä isyys- ja äitiys -käsitteistä, mahdollisuus useampaan kuin kahteen oikeudelliseen vanhempaan) kriittisesti arvioiva muu sääntelytapa olisi edellyttänyt huomattavasti laajempaa valmistelua ja sen yhteydessä olisi tullut tunnistaa toteutettua laajemmin uudistukseen liittyvät sekä teknisten että sisällöllisten seurannaismuutosten suhteet ja analysoida eri vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia. Oikeusministeriö teettää kuitenkin vielä tämän hallituskauden kuluessa laajemman selvityksen monimuotoisten perheiden kohtaamista lainsäädännöllisistä haasteista.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on parhaillaan vireillä translainsäädännön uudistamista koskeva lainsäädäntöhanke. Lainsäädäntöhanketta varten on perustettu virkamiestyöryhmä, jonka yhtenä tehtävänä on muun muassa tehdä ehdotus sääntelyksi oikeudellisen sukupuolensa vahvistaneen henkilön vanhemmuudesta. Virkamiestyöryhmän tehtävänä on valmistella lainsäädäntöä koskevat ehdotukset hallituksen esityksen muotoon. Virkamiestyöryhmän työskentelyä seuraa ja tukee seuranta- ja arviointityöryhmä, johon nimetty myös sateenkaari- ja muiden kansalaisjärjestöjen edustajia. Tämä työskentelymalli mahdollistaa sen, että valmistelussa voidaan ottaa paremmin huomioon myös sääntelyn kohteena olevien ryhmien esittämät näkökohdat. Molempien työryhmien toimikausi päättyy 31.1.2022. Transhenkilöiden vanhemmuusnimikkeitä on tarkoituksenmukaisinta tarkastella translainsäädännön uudistamisen yhteydessä (HE s. 43).

Tarve synnyttäneen äidin selvittämistä, vahvistamista ja kumoamista koskevalle lainsäädännölle nousi esiin vanhemmuuslain lausuntokierroksen yhteydessä. Näin merkittävä laajennus voimassaolevaan lainsäädäntöön, johon alustavan arvion mukaan kuuluisi myös vastentahtoisten oikeusgeneettisten tutkimusten sääntelyn laajentaminen synnyttäneisiin äiteihin, olisi ollut liian laaja muutos toteutettavaksi esityksen jatkovalmisteluvaiheessa. Oikeusministeriö on arvioinut todetun sääntelytarpeen kiireelliseksi ja se on jo otettu oikeusministeriössä erikseen valmisteltavaksi. Asiassa

järjestettävän asiantuntijakuulemisen perusteella arvioidaan, kuinka laajasta lainsäädäntöhankkeesta tulee olemaan kyse.

Adoptioita, hedelmöityshoitoja tai lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevan lainsäädännön ehdotettua laajempi uudistaminen ei ole tällä hetkellä vireillä tai suunnitelmissa oikeusministeriössä. Kuolleena syntyneiden lasten osalta oikeusministeriö toteaa, että vaikka asia on perheiden näkökulmasta yhtä merkittävä kuin lapsen kuolema heti syntymän jälkeen, oikeusjärjestelmän perusteiden näkökulmasta kuolleena syntynyt lapsi ei ole oikeuskelpoinen oikeussubjekti eikä näin ollen voi olla lainsäädännössä määriteltyjen oikeuksien tai velvollisuuksien kohteena.

2 Asiantuntijatahojen yksityiskohtaiset huomautukset asiakohdittain

2.1 Isyysolettama

Miesten tasa-arvo ry, *Monimuotoiset perheet –verkosto* ja *Sateenkaariperheet ry* esittävät luovuttavaksi isyysolettamasta, joka perustuu synnyttävän äidin avioliittoon. Miesten tasa-arvo ry:n mielestä jokaiselle syntyvälle lapselle tulisi tehdä automaattisesti DNA-testi. Monimuotoiset perheet –verkoston mukaan tulisi selvittää vanhemmuuden tunnustamismenettelyn ulottamista kaikkiin lapsiin. Tällöin vanhemmuus selvitettäisiin aktiivisesti joka tilanteessa vanhempien siviilisäädystä riippumatta, mikä voisi osaltaan ehkäistä väärien olettamien syntymistä. Sateenkaariperheet ry:n mukaan joko vanhemmuusolettamaa pitää soveltaa yhdenvertaisesti kaikkiin aviopareihin tai siitä pitää luopua kokonaan. Vanhemmuusolettamasta luopuminen olisi yhdistyksen mielestä parempi näistä kahdesta ratkaisusta. Yhdistyksen mukaan vanhemmuus pitäisi vahvistaa aina joko biologisen polveutumisen tai osapuolten keskinäisen sopimuksen pohjalta.

Oikeusministeriö:

Oikeusministeriö toteaa, että isyysolettama on yleiseurooppalainen olettama siitä, että lapsen synnyttäneen naisen aviomies on lapsen isä, ellei osoiteta toisin. Tuomioistuimen ratkaisemien kumoamiskanteiden osuus on keskimäärin vain noin 0,1-0,2 % kaikista vuosittain avioliiton aikana syntyneistä lapsista. Luopuminen isyysolettamasta puuttuisi perhe-elämän suojaan tavalla, joka edellyttäisi hyvät perusteet. Se olisi myös hallinnollisesti ja taloudellisesti kestämätön vaihtoehto suhteutettuna isyyden kumoamiskanteiden vähäiseen määrään vuosittain. Pelkät vuosittaiset DNA-analyysikustannukset nousisivat nykyisestä alle 1 miljoonasta eurosta noin 20,5 miljoonaan euroon (lapsi ja yksi isäkandidaatti). Jos testin varmuuden lisäämiseksi testattaisiin myös synnyttänyt äiti, kustannukset valtiolle nousisivat noin 30,7 miljoonaan euroon vuosittain. Analyysikustannuksen lisäksi tulisi ottaa huomioon myös testaamiseen käytetty aika ja vaiva sekä perheille että viranomaisille.

- OM ei pidä tarpeellisena muuttaa ehdotettua sääntelyä asiantuntijoiden esittämien kommenttien perusteella.

2.2 Vanhemmuuden määritelmät

Sateenkaariperheet ry:n lausunnossa esitetään, että vanhemmuuslain 4 §:stä eikä sen perusteluista käy riittävän selkeästi ilmi, mitä tapahtuu, jos naiseksi sukupuoleltaan vahvistetun henkilön siittiöitä käytetään saattamaan toinen henkilö raskaaksi koti-

inseminaatiolla tai yhdynnässä. Pykälän muotoilu näyttäisi mahdollistavan, että kyseisessäkin tilanteessa vanhemmuus voidaan vahvistaa (tosin väärin sukupuolitettuna isyytenä). Perusteluiden viimeinen lause näyttäisi kuitenkin rajaavan isyyden vahvistamisen vain niihin tilanteisiin, kun vanhempi on ollut hedelmöityksen aikaan vielä oikeudellisesti mies. Yhdistys esittää, että perusteluiden viimeistä lausetta muokataan siten, että asiasta ei voi jäädä epäselvyyttä. Jos lainsäätäjä pysyy edelleen siinä periaatteessa, että ”siittäjä” on aina isä, tässä yhteydessä on vähintään säädettävä, että ”siittäjän” vanhemmuus voidaan aina jotenkin vahvistaa, vaikka ”siittäjä” olisi ollut oikeudellisesti nainen jo hedelmöittymisen aikaan. Myös *Monimuotoiset perheet –verkosto* ja *Seta ry* pitävät 4 §:n sisältöä epäselvänä transhenkilöiden kannalta.

Tasa-arvovaltuutetun mukaan 4 §:n mukaista isyyttä ei ole lakitekstissä sidottu vanhemman sukupuoleen. Tasa-arvovaltuutetun mukaan on hyvä, että myös vanhemmuuslain 4 §:n perusteluista on valtuutetun toivomalla tavalla poistettu transnaisten vanhemmuuteen kohdistuva rajaus ja todettu, että isyyden vahvistaminen ei edellytä, että isä on sukupuoleltaan mies.

Oikeusministeriö:

Asiantuntijoiden kesken vaikuttaa olevan ristiriitaisia näkemyksiä siitä, miten 4 §:ää ja sen perusteluita tulisi tulkita. Asiantuntijat vaikuttavat kuitenkin olevan yksimielisiä siitä, että 4 §:ssä oleva säädösteksti on kirjoitettu siten, että se mahdollistaa myös transnaisen vanhemmuuden, vaikkakin sukupuolitettuna isyydeksi. Oikeusministeriö on samaa mieltä säädöksen tulkinnasta asiantuntijoiden kanssa ja yhtyy tasa-arvovaltuutetun mielipiteeseen siitä, että myös säännöksen perusteluiden mukaan isyyden vahvistamisen on mahdollista siinäkin tilanteessa, että transnainen on ollut sukupuoleltaan nainen jo lapsen siittämisen aikaan. Oikeusministeriön mukaan ensiarvoisen tärkeää, että transhenkilö tulee voida vahvistaa vanhemmaksi (isäksi tai äidiksi) oikeudellisen sukupuolensa muutoksesta riippumatta. Jos lakivaliokunta arvioi, että pykälän perustelut jäävät tältä osin tulkinnanvaraisiksi, oikeusministeriö puoltaa tämän lähtökohdan tähdentämistä lakivaliokunnan mietinnössä. Kuten edellä on todettu, STM:n valmisteleman translakiuudistuksen yhteydessä on tarkoitus säätää erikseen transhenkilöiden vanhemmuudesta, jolloin tarkastellaan erityisesti mahdollisuutta vanhemmuuden sukupuolittamiseen henkilön oikeudellista sukupuolta vastaavalla tavalla.

- OM ei pidä tarpeellisena muuttaa ehdotettua 4 §:ää asiantuntijoiden esittämien kommenttien perusteella, mutta jättää lakivaliokunnan arvioitavaksi, tulisiko sääntelyn tarkoitusta tarkentaa lakivaliokunnan mietinnössä.

2.3 *Luopuminen 30 päivän peruutus- ja kiistämisoikeudesta ja vanhemmuuden selvittäminen*

Esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi 30 päivän varoajasta, joka liittyy isyyden tai äitiyden tunnustamiseen ennen lapsen syntymää. Ehdotuksen mukaan tunnustaja, lapsen synnyttänyt äiti tai perheen ulkopuolinen henkilö, joka katsoo olevansa lapsen vanhempi tunnustajan sijaan, ei voisi enää lapsen syntymän jälkeen peruuttaa tunnustamistaan tai kiistää tunnustajan vanhemmuutta siten, että siihen liittyisi välittömiä oikeudellisia vaikutuksia.

Kuultujen asiantuntijatahojen enemmistö kannattaa luopumista 30 päivän peruutus- ja kiistämisoikeudesta (mm. *Miesjärjestöjen keskusliitto ry*, *Naisjärjestöjen Keskusliitto ry*, *Lastensuojelun Keskusliitto*, *Lastenvalvojat ry*, *Espoon kaupunki).* Suomen

Asianajajaliiton keskuudessa mielipiteet ovat tältä osin jakautuneet. Miesten tasa-arvo ry ja Etävanhempien Liitto ry vastustavat 30 päivän varojan poistamista ja Varsinais-Suomen käräjäoikeus ja professori Helin kritisoivat tältä osin erityisesti kompensoivien oikeusturvatoimien riittävyyttä. Miesten tasa-arvo ry:n mukaan miehen asemaa tulisi vahvistaa antamalla hänelle mahdollisuus saada isyyden selvittäminen myös itsenäisesti vireille lyhyessä määräajassa lapsen syntymän jälkeen. Professori Helinin mukaan sama mahdollisuus tulisi antaa myös kilpailevalle tunnustajalle. Jos selvitys osoittaisi Digi- ja väestötietoviraston vahvistaman vanhemmuuden olevan väärä, heillä tulisi olla oikeus saada vanhemmuuden vahvistamista koskeva päätös hakemuksesta oikaistuksi. Etävanhempien Liitto ry:n mukaan lastenvalvojalla tulee olla sama oikeus kuin tuomioistuimella määrätä henkilö oikeusgeneettiseen tutkimukseen, jos on aihetta olettaa hänen olevan lapsen äiti tai isä, ja lastenvalvojalla tulee olla mahdollisuus tarvittaessa saada virka-apua poliisilta henkilön tutkimukseen saattamiseksi.

Oikeusministeriö:

Varoajasta ehdotetaan luovuttavaksi, koska valtaosassa tapauksia on lapsen edun mukaista, että vanhemmuus voidaan vahvistaa mahdollisimman pian lapsen syntymän jälkeen, ja peruuttamis- ja kiistämismahdollisuutta on käytetty erittäin vähän (alle 20 tapauksessa vuosittain kaikkiaan yli 16 000 ennakkoon tunnustetuista lapsista). Näistäkin tapauksista suurin osa on pääkaupunkiseudun lastenvalvojilta saatujen tietojen mukaan tilanteita, joissa vanhemmuuden jo aiemmin tunnustanut henkilö on oikeusgeneettisten tutkimusten jälkeen sittemmin tunnustanut lapsen uudelleen. Nykyisessä muodossaan 30 päivän varoaika viivästyttää selvissä tapauksissa tarpeettomasti lapsen toisen vanhemman vahvistamista lapsen syntymän jälkeen.

Epäselvissä tapauksissa lasta ei tulisi tunnustaa ennen lapsen syntymää. Tunnustaminen on edelleen mahdollista myös lapsen syntymän jälkeen, jolloin oikeusgeneettisten isyystutkimusten avulla voidaan varmistua lapsen geneettisestä vanhemmuudesta ennen tunnustamista. Ennen syntymää annettu tunnustaminen voidaan myös perua ennen lapsen syntymää. Jos epäily omasta vanhemmuudesta kuitenkin herää vasta lapsen syntymän jälkeen, vanhemmuuslakiehdotuksessa ehdotetaan mahdollisuutta selvittää lapsen vanhemmuus vanhempien pyynnöstä lapsen syntymän jälkeen ja laajennetaan vanhemmuuden kumoamiskanteen nostamisen edellytyksiä.

Yhden vanhemman tai kilpailevan osapuolen yksin tekemää vaatimusta vanhemmuuden selvittämiseksi jälkikäteen pohdittiin valmistelun yhteydessä. Siitä kuitenkin luovuttiin, koska tällainen vaatimus ei todennäköisesti johtaisi tavoiteltuun lopputulokseen eli vanhemmuutta koskevan epäilyn ratkeamiseen, koska vanhemmuutta koskevan epäilyn osoittaminen todeksi tai epätodeksi edellyttäisi joka tapauksessa oikeusgeneettisten isyystutkimusten tekemistä. Vastaava yhteisen pyynnön edellytys koskee tällä hetkellä avioliitossa syntyneen lapsen vanhempia (IsL 4.2 § 3 kohta). Lastenvalvojalla ei ole toimivaltaa oikeusgeneettisten isyystutkimusten teettämiseen ilman tutkittavan suostumusta. Toimivalta vastentahtoisiin ruumiilliseen koskemattomuuteen kajoaviin toimenpiteisiin tältä osin on voimassaolevan lainsäädännön mukaan vain tuomioistuimilla. Toimivallan jakoa koskeva muutos olisi tältä osin luonteeltaan erittäin merkittävä, koska sillä olisi liittymä yksilön perusoikeuksiin. Oikeusministeriö ei pidä tämänkaltaisen muutoksen toteuttamista mahdollisena tai tarkoituksenmukaisena.

- OM ei pidä tarpeellisena muuttaa ehdotettua sääntelyä asiantuntijoiden esittämien kommenttien perusteella.

2.4 Vanhemmuuden selvittämisen keskeyttäminen ja sen uudelleenaloittaminen

Etävanhempien Liitto ry:n mukaan vanhemmuuden selvittämisen keskeyttämistä koskevaa sääntelyä (14 §) tulee muuttaa siten, ettei isyyden tai äitiyden selvittämistä tule voida keskeyttää, koska isyyden ja äitiyden selvittäminen on aina lapsen edun mukaista sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen perhe-elämän suojan vaatimaa. *Lastenvalvojat ry* epäilee, että lastenvalvojan itsenäisellä oikeudella aloittaa vanhemmuuden selvittäminen uudelleen olisi toivottua vaikutusta, ja toivoo tulevan tarkemmin määritellyksi, millaisissa tilanteissa lastenvalvoja voisi aloittaa selvittämisen uudelleen, jos tätä koskeva toive ei tule keltään osapuolelta. Lisäksi Lastenvalvojat ry ihmettelee, miksi 14 §:n 2 momentin 4 kohdan tilanteet on rajattu lastenvalvojan aloiteoikeuden ulkopuolelle. *Eduskunnan oikeusasiamiehen* mukaan lastenvalvojan omasta aloitteesta uudelleen aloitetusta vanhemmuuden selvittämispäätöksestä tulisi tehdä päätös ja siitä tulisi olla muutoksenhakumahdollisuus. Oikeusasiamies esittää, että lakivaliokunnassa erikseen arvioitaisiin vielä sitä, milloin lastenvalvojan tulee ylipäätään tehdä valituskelpoinen päätös sekä sitä, keitä lastenvalvojan tulisi kuulla päätöksentekoa varten.

Oikeusministeriö:

Vanhemmuuden selvittämistä ja sen keskeyttämistä koskevat säännökset perustuvat lähtökohtaisesti voimassaolevaan sääntelyyn ja eduskunta on arvioinut niiden asianmukaisuutta isyyslain kokonaisuudistuksen yhteydessä vuonna 2014. Lastenvalvojien omaa aloiteoikeutta koskeva säännös on ehdotettu lisättäväksi sääntelyyn vanhemmuuslain valmistelun yhteydessä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen aloitteesta. Asiasta on oikeusministeriön järjestämän lausuntokierroksen aikana esitetty keskenään erisuuntaisia mielipiteitä. Lastenvalvojan omaa aloiteoikeutta ovat ehdottaneet ja kannattaneet Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lisäksiRovaniemen kaupunki. Kriittisiä huomioita asiasta ovat esittäneet Lastenvalvojat ry ja Turun kaupunki. Lastenvalvojan käsiteltäviksi tulevat vanhemmuuden selvittämistä koskevat tilanteet vaihtelevat merkittävästi, eikä Lastenvalvojat ry:n ehdottamaa nykyistä tarkempaa sääntelyä olosuhteista, joiden täyttyessä kerran keskeytetty selvittäminen tulisi aloittaa uudelleen, ole oikeusministeriön mukaan tarkoituksenmukaista antaa lain tasolla. Esimerkinomaisena tyyppitilanteena voidaan kuitenkin mainita tilanne, jossa muun sosiaalihuollon asian käsittelyn yhteydessä lastenvalvoja saa tiedon otaksutun isän henkilöllisyydestä, vaikka äiti on aiemmin ilmoittanut, että hänellä ei ole tietoa lapsen isästä. Koska lastenvalvojan velvollisuutena on ajaa nimenomaan lapsen eikä kummankaan vanhemman etua, lastenvalvojalla tulee olla äidistä riippumaton mahdollisuus saattaa asia uudelleen vireille odottamatta lapsen synnyttäneen äidin omaa pyyntöä asiassa. Lapsen otaksuttu isä ei tällaisessa tilanteessa välttämättä ole itse edes tietoinen asiasta tai hän on jäänyt asiassa passiiviseksi. Lastenvalvojan tulee ennen varsinaisen asiaa koskevan päätöksen tekemistä kuitenkin varmistua siitä, että hänen tietoonsa tulleet seikat ovat totuudenmukaiset. Tätä varten lastenvalvoja voi kutsua lapsen äidin ja otaksutun isän ehdotetun vanhemmuuslain 9 ja 10 §:ssä tarkoitettuun neuvotteluun asian tarkempaa selvittelyä varten. Ehdotetun vanhemmuuslain 14 §:n 2 momentin 4 kohdan tilanteet on rajattu lastenvalvojan aloiteoikeuden ulkopuolelle, koska näissä tilanteissa lastenvalvoja on jo kertaalleen tehnyt kaikki tiedossaan olevat seikat huolellisesti punniten lapsen edun mukaisen ratkaisun. Toisin kuin momentin 1 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa, joissa keskeyttämispäätös joudutaan tekemään puutteellisten tietojen vuoksi, 4 kohdan

jääminen lastenvalvojan oman aloiteoikeuden ulkopuolelle korostaa mainitussa kohdassa tarkoitettujen tilanteiden poikkeuksellista luonnetta. Jos kerran keskeytetty vanhemmuuden selvittäminen aloitetaan uudelleen, tästä tehdään aina valituskelpoinen päätös. Vanhemmuuden selvittämisen keskeyttämisestä ja sen uudelleen aloittamisesta tehdystä päätöksestä on mahdollisuus hakea muutosta lain 17 §:n 1 momentissa ehdotetulla tavalla.

- OM ei pidä tarpeellisena muuttaa ehdotettua sääntelyä asiantuntijoiden esittämien kommenttien perusteella.

2.5 Ennakkotunnustamista koskevan asiakirjaliikenteen muutos

Espoon kaupunki on tuonut esiin, että asiakirjaliikenteen muutokseen liittyy epäselvyyttä siitä, miten eri tietojärjestelmät keskustelisivat keskenään ja miten asiakirjaliikenteen muutos vaikuttaisi erityisesti sosiaalihuollon asioiden rekisteröintiin.

Oikeusministeriö:

Espoon kaupungin esille tuomia seikkoja on käsitelty erityisesti hallituksen esityksen sivuilla 29-32 (tiedonhallinnan muutosvaikutusten arviointi). Sivulla 30 on muun muassa todettu, että koska ennakkotunnustamista koskevia asiakirjoja ei jatkossa pääsääntöisesti käsiteltäisi sosiaalihuollon viranomaisessa, niitä ei myöskään lähtökohtaisesti rekisteröitäisi sosiaalihuollon asiakasrekisteriin. Koska ennakkotunnustamista koskevat asiakirjat eivät ole neuvola-asiakkaiden terveyttä koskevia asiakirjoja, niitä ei rekisteröidä myöskään terveydenhuollon asiakasrekisteriin, vaan terveydenhuollon asiakasrekisteriin tehdään nykyiseen tapaan vain yleisluontoinen kirjaus asiakaskäynnistä. Ennakkotunnustamista koskevat asiakirjat ovat ehdotuksen mukaan luonteeltaan rekisteriviranomaisen eli Digi- ja väestötietoviraston tai Ahvenanmaan valtionviraston asiakirjoja ja ne arkistoidaan rekisteriviranomaisen toimesta. Asiakirjat voivat olla sosiaalihuollon asiakirjoja vain siltä osin, kun sosiaalihuollon viranomainen on käsitellyt asiaa. Esimerkiksi ennakkotunnustamista koskeva asia voi muuttua vahvistamismenettelyn yhteydessä niin epäselväksi, että asiassa tarvitaan joko lisäselvitystä sosiaalihuollon viranomaiselta tai asia siirretään käsiteltäväksi sosiaalihuollon viranomaiselle. Sähköisen ennakkotunnustamisrekisterin toimintaa on kuvattu seikkaperäisesti hallituksen esityksen vaikutusarvioinnin yhteydessä. Yksityiskohtaiset tekniset ratkaisut tehdään Digi- ja väestötietovirastossa lain täytäntöönpanon yhteydessä.

- OM ei pidä tarpeellisena muuttaa ehdotettua sääntelyä Espoon kaupungin esittämien kommenttien perusteella.

2.6 Viranomaisten välinen tehtävänjako

Lastenvalvojat ry ja *Suomen Asianajajaliitto* ehdottavat, että tilanteissa, joissa lapsella ja lapsen vanhemmalla on turvakielto, vanhemmuuden selvittämisen 8 §:n mukainen toimeenpanija voisi olla äidin tai lapsen kotikunnan sijaan tunnustajan kotikunta tai Helsingin kaupunki, jotta turvakiellon suojausvaikutus pystyttäisiin säilyttämään eikä äidin tai lapsen kotikunta tulisi muiden osapuolten tietoon. Suomen Asianajajaliitto ehdottaa lisäksi, että vanhemmuuden selvittämisen aloittanut lastenvalvoja saattaisi selvittämisen loppuun asti. Tämä johtuu siitä, että käytännössä on tullut esiin tilanteita, joissa vanhemmuuden selvittäminen on pitkittynyt äidin toistuvien muuttojen johdosta. Myös *Ensi- ja turvakotien Liitto ry:n* lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että

turvakielto tai tieto lähisuhdeväkivallasta olisi huomioitava viranomaistoiminnassa, jotta esimerkiksi asiakirjoihin ei kirjattaisi mitään, mikä paljastaisi toisen vanhemman tai lapsen osoitteen tai kotikunnan.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus on lausunnossaan esittänyt, että vanhemmuuslain 8 §:n 4 momentissa ei voida säätää Ahvenanmaan kunnille sellaisia tehtäviä, joita ei ole määrätty kunnille muualla kuin Ahvenanmaalla, vaan tämä edellyttäisi voimassaolevan Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1994) muuttamista.

Espoon kaupunki pohtii vanhemmuuslakia koskevan ehdotuksen 31 §:n 1 momentin osalta lastenvalvojien mahdollisuutta käsitellä lisäselvityspyyntöjä, jotka Digi- ja väestötietovirasto (DVV) ohjaisi lastenvalvojille vain lisäselvityksen hankkimista varten. Kaupunki toteaa, että ennakollisesti tunnustettava vanhemmuus tulisi selkeästi todeta kokonaan Digi- ja väestötietoviraston vastuulla olevaksi ja tarvittaessa DVV voisi pyytää vanhemmuuden asiakirjat alun perin laatineelta neuvolalta. Lisäksi olisi todettava selkeästi, että jos ennakollisesti tunnustetun vanhemmuuden asiakirjoissa on epäselvyyksiä, jotka eivät etene DVV:n selvityksillä, vanhemmuuden selvittäminen siirtyy lastenvalvojalle. Digi- ja väestötietoviraston mukaan ehdotettua 31 §:n 1 momenttia ei tulisi tulkita siten, että lisäselvityspyynnöt tulisivat DVV:n käsiteltäviksi myös lapsen syntymän jälkeisten tunnustamisten osalta. Näissä tarkoituksenmukaisin lisäselvityksen toimittaja on lastenvalvoja.

Digi- ja väestötietovirasto toivoo, että ehdotetussa 69 §:n 2 momentissa, sen perusteluissa tai tarvittaessa asetuksentasoisessa sääntelyssä täsmennettäisiin, että DVV vastaa ennakkotunnustamiseen liittyvän sähköisen ilmoitusjärjestelmän käyttöliittymäsuunnittelusta.

Oikeusministeriö:

Vanhemmuuslaki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.1.2023 eli samaan aikaan sote-uudistuksen kanssa. Sote-uudistus on otettu vanhemmuuslakiesityksessä huomioon siten, että 8 §:ssä lastenvalvojien toiminta-alue laajenee yhden kunnan alueesta koko hyvinvointialueen kattavaksi. Tämä lastenvalvojien toiminta-alueen laajeneminen tuo merkittävää helpotusta Asianajajaliiton esille ottamaan ongelmaan, jossa vastuu vanhemmuuden selvittämisestä saattaisi muutoin siirtyä useaan otteeseen yhdeltä lastenvalvojalta toiselle äidin toistuvien muuttojen johdosta. Säännöksen tavoitteena on, että vastuu lapsen vanhemmuuden selvittämisestä seuraisi nimenomaan äitiä ja lasta, jolloin heidän olisi helpompi asioida tarvittaessa myös henkilökohtaisesti lastenvalvojan luona. Turvakiellon osalta yksittäisissä ongelmatapauksissa on jo tällä hetkellä pyritty ratkaisemaan asia siten, ettei äidin ja lapsen osoite tai kotikuntatieto paljastu. Myös näissä tilanteissa lastenvalvojan toiminta-alueen laajeneminen tuo helpotusta asiassa, mutta menettelytapoja tulisi tarpeen mukaan edelleen kehittää äidin ja lapsen suojaamiseksi. Oikeusministeriö ei kuitenkaan pidä perusteltuna keskittää kaikkia turvakieltotapauksia ennestään ruuhkaiselle pääkaupunkiseudulle, joka saattaa olla myös maantieteellisesti kaukana kaikista asian osapuolista. Tunnustajan kotipaikkakuntaa koskeva ehdotus ei myöskään ratkaise ongelmaa esimerkiksi silloin, kun vanhemmuutta koskevaa asiaa vasta selvitetään ennen tunnustamistilaisuuden varaamista. Oikeusministeriö katsoo, että ehdotetun lainsäädännön puitteissa on mahdollista kehittää toimintatapoja esimerkiksi peittämällä äidin ja lapsen osoite- ja kotikuntatiedot muilta osapuolilta ja tarpeen mukaan soveltamalla

vanhemmuuslakiehdotukseen sisältyvää virka-apusäännöstä (66 §) siten, että äidin ja lapsen turvallisuudesta voidaan huolehtia asianmukaisella tavalla. Tunnustamisen voi esimerkiksi ottaa vastaan lastenvalvoja tunnustajan kotipaikkakunnan hyvinvointialueella virka-apusäännöksen nojalla.

Ahvenanmaan maakunnan itsehallintoa koskevaa kysymystä on käsitelty sote-uudistuksen (HE 241/2020 vp) yhteydessä muun muassa eduskunnan perustuslakivaliokunnassa. Ahvenanmaan maakunnan asemaa koskeva keskustelu jatkuu sote-uudistusta täydentävän, niin sanotun sote100-hankkeen (HE 56/2021 vp) yhteydessä, joka koostuu sote-uudistuksesta johtuvista välttämättömistä seurannaismuutoksista. Myös sote100-hankkeesta on pyydetty eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunto. Perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan PeVL 17/2021 vp huomiota rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen sanamuotoon, joka ei ollut sopusoinnussa itsehallintolain toimivallanjakosääntelyn kanssa. Tuolloin käsiteltävänä oli pykälä, jossa sote-uudistuksen myötä jouduttiin nyt käsiteltävää lakiehdotusta vastaavalla tavalla eriyttämään Ahvenanmaan maakunnan ja muun valtakunnan alueen viranomaisten tehtävät siten, että Ahvenanmaalla vastuu jäi kunnille, kun muualla kuin Ahvenanmaalla vastuu osoitettiin sote-uudistuksen myötä perustettaville hyvinvointialueille. Ongelma tuli perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan korjata esimerkiksi seuraavasti: "Mitä edellä tässä momentissa säädetään hyvinvointialueista, sovelletaan Ahvenanmaalla Ahvenanmaan maakunnan kuntiin” (PeVL 17/2021, kappale 196). Vanhemmuuslain 8 §:n 4 momentissa on käytetty eduskunnan perustuslakivaliokunnan osoittamaa esimerkkilausetta ratkaisemaan samankaltainen lainsäädäntöongelma.

Eri toimijoiden välistä vastuunjakoa on pohdittu vanhemmuuslakia koskevan valmistelun aikana huolellisesti ja eri osapuolia kuullen. Asiasta käydyt keskustelut eri osapuolten kanssa tulevat esiin muun muassa 31 §:ään ja 67 §:ään liittyvien säännöskohtaisten perusteluiden seikkaperäisissä toimintaohjeissa. Kuten isyyslain kokonaisuudistuksen yhteydessä ja ennakkotunnustamista koskevan säännöksen (19 §:n 4 momentti) säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, tarkoituksena ei ole, että äitiysneuvoloissa selvitettäisiin asioita, jotka ovat oikeudellisesti vaikeita ja joiden ratkaiseminen sen vuoksi edellyttäisi sellaista asiantuntemusta, jota äitiysneuvoloissa ei ole. Vanhemmuuden selvittämiseen liittyvät tehtävät kuuluvat sosiaalihuoltolain (1301/2014) 14 §:n mukaan nimenomaisesti sosiaalipalveluihin eivätkä terveydenhuollon palveluihin. Äitiysneuvoloiden pääasiallisena tehtävänä on huolehtia erityisesti raskaana olevan henkilön ja sikiön terveydentilasta ja valmentaa perhettä vanhemmuuteen. Vaikka ennakkotunnustaminen voidaan ottaa vastaan neuvolassa, ei ole tarkoituksenmukaista, että äitiysneuvoloille osoitettaisiin mahdollisia asiakirjojen täydentämiseen tai muita asian selvittämiseen kuuluvia tehtäviä muutoin kuin hyvin poikkeuksellisesti. Asiakirjakirjaliikenteen ohjeistaminen Espoon kaupungin toivomalla tarkkuudella ei kuulu lainsäädäntötasolle, vaan se tulee ottaa huomioon mahdollisia tarkempia toimintaohjeita laadittaessa sote-sektorilla.

Digi- ja väestötietoviraston 69 §:n 2 momenttia koskevasta ehdotuksesta on keskusteltu asiantuntijakuulemisen jälkeen erikseen Digi- ja väestötietoviraston ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Viranomaisilla on yhteinen näkemys asiasta. Asiassa on sovittu, että vastuunjakoa selvennetään vanhemmuuden vahvistamiseen liittyviä lomakkeita koskevan asetusvalmistelun yhteydessä.

- Oikeusministeriö ei pidä tarpeellisena muuttaa ehdotettua sääntelyä esitettyjen kommenttien perusteella.

2.7 Vanhemmuuden vahvistamiskanteen nostaminen

Lastenvalvojat ry on ehdottanut 32 ja 33 §:n sanamuodon tarkentamista siten, että kanneoikeutta ei ole, jos lapselle on vahvistettu toinen äiti.

Varsinais-Suomen käräjäoikeus oudoksuu vanhemmuuden vahvistamiskanteen vastaajatahojen (VanL 32.1 §) ja oikeusgeneettisen isyystutkimuksen teettämisen osalta kuultavien tahojen (laki oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta 10.2 §) erilaisuutta tilanteessa, jossa otaksuttu isä on kuollut tai kadonnut.

Oikeusministeriö:

Oikeusministeriö pitää Lastenvalvojat ry:n huomautusta perusteltuna. Lastenvalvojat ry:n esiin nostama tarkennustarve voidaan toteuttaa esimerkiksi seuraavalla tavalla (ehdotettu lisäys lihavoitu):

32 § Kanneoikeus isyyden vahvistamista koskevassa asiassa ja asianosaiset

Lapsi, jonka osalta isyyttä ei ole synnyttäneen äidin avioliiton perusteella todettu eikä ***toista vanhemmuutta ole*** *Digi- ja väestötietoviraston tai tuomioistuimen päätöksellä vahvistettu, voi vaatia isyyden vahvistamista nostamalla kanteen isäksi otaksumaansa henkilöä vastaan. Jos se, jota vastaan kanne olisi nostettava, on kuollut, kanne nostetaan hänen oikeudenomistajiaan vastaan.*

---

33 § Kanneoikeus äitiyden vahvistamista koskevassa asiassa ja asianosaiset

Lapsi, jonka osalta isyyttä ei ole synnyttäneen äidin avioliiton perusteella todettu eikä ***toista vanhemmuutta ole*** *Digi- ja väestötietoviraston tai tuomioistuimen päätöksellä vahvistettu, voi vaatia 5 §:n 1 momentissa tarkoitetun äitiyden vahvistamista nostamalla kanteen äidiksi otaksumaansa henkilöä vastaan. Jos se, jota vastaan kanne olisi nostettava, on kuollut, kanne nostetaan hänen oikeudenomistajiaan vastaan.*

Oikeusministeriö toteaa Varsinais-Suomen käräjäoikeuden huomauksen johdosta, että isyyden vahvistamiskanteen vastaajatahoja pohdittiin tarkkaan vuoden 2015 isyyslakiuudistuksen yhteydessä ja uudistuksen yhteydessä haluttiin varmistaa se, että isyysasiassa voidaan edetä siinäkin tapauksessa, että vastaaja on kuollut jättämättä perillisiä. Tästä syystä vastaajatahoksi voi päätyä viime kädessä perintökaaren 5 luvun säännösten perusteella Valtiokonttori, vaikka Valtiokonttorilla ei mitä todennäköisimmin ole asiassa sellaisia erityisiä tietoja, joista on etua asian selvittämisessä. Oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain 10 §:n 2 momentin perusteella ennen kudosnäytteestä tehdyn tutkimusmääräyksen antamista tuomioistuimen on kuultava kadonneelle henkilölle määrättyä edunvalvojaa. Edunvalvojaa ei kuitenkaan voida haastaa vastaajaksi isyyden vahvistamista koskevaan oikeudenkäyntiin, koska

holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 29 §:n 3 momentin mukaan edunvalvojalla ei ole kelpoisuutta päämiehensä puolesta muun muassa tunnustaa isyyttä, hyväksyä isyyden tunnustamista tai edustaa päämiestään muussakaan sellaisessa asiassa, joka on näihin rinnastuvin tavoin henkilökohtainen. Edunvalvojalla voi kuitenkin olla sellaista ajantasaista tietoa päämiehensä katoamisesta, jonka avulla voidaan saada lisätietoja sen arvioimiseksi, miten asiassa on paras edetä. Edellä mainituista syistä on perusteltua, että isyysasiassa kuultavat ja vastaajaksi haastettavat tahot eroavat toisistaan.

- Oikeusministeriö puoltaa 32 ja 33 §:n täydentämistä Lastenvalvojat ry:n huomautuksen perusteella, mutta ei pidä tarpeellisena muuttaa ehdotettua sääntelyä Varsinais-Suomen käräjäoikeuden kommenttien perusteella.

2.8 Vanhemmuuden kumoaminen DVV:n päätöksellä

Digi- ja väestötietovirasto toteaa, että sillä on toimivalta kumota vanhemmuus vain silloin, kun se perustuu ennen lapsen syntymää annettuun tunnustamiseen. Tämä ei kuitenkaan käy suoraan ilmi 45 §:n 1 momentin sanamuodosta vaan vasta säännöksen perusteluista. Digi- ja väestötietovirasto ehdottaa, että tämä toimivaltarajoite kävisi ilmi suoraan säädöksestä. *Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri* pitää ristiriitaisena sitä, että vanhemmuuden vahvistamiseen edellytetään 15 vuotta täyttäneen lapsen hyväksyntä, mutta vanhemmuuden kumoamisessa ei kuulla lapsen mielipidettä.

Oikeusministeriö:

Digi- ja väestötietoviraston toimivalta rajoittuu, kuten virasto lausunnossaan toteaa, vain sellaisiin tapauksiin, joissa vanhemmuus on vahvistettu ennen lapsen syntymää annetun tunnustamisen perusteella. Oikeusministeriö jättää lakivaliokunnan harkittavaksi, tulisiko rajoite näkyä selvemmin säännöksen sanamuodosta. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin huoli on kuitenkin tässä kohden aiheeton, koska 45 §:n 1 momentin mukaisissa tilanteissa kyse on vanhemmuuden kumoutumisesta Digi- ja väestötietoviraston vahvistaman vanhemmuuden tuloksena. Näin ollen sovellettavaksi tulevat myös kaikki 29 §:n 1 momentissaviitatut, lain 18-25 §:ssä säädetyt oikeusturvatakeet, joihin sisältyvät myös tunnustamisen hyväksymistä (22 §) ja kuulemista (23 §) koskevat säännökset.

Jos lakivaliokunta katsoo tarpeelliseksi, vanhemmuuslakiehdotuksen 45 § :n 1 momentin sanamuotoa voi täydentää esimerkiksi seuraavalla tavalla (täydennys lihavoitu):

45 § Vanhemmuuden kumoaminen Digi- ja väestötietoviraston päätöksellä

*Aviomiehen isyys tai **19 §:ssä tarkoitetun** tunnustajan vanhemmuus on kumottu, kun toinen henkilö on 21 §:ssä tarkoitetulla tavalla tunnustanut vanhemmuutensa ja Digi- ja väestötietovirasto on vahvistanut vanhemmuuden tunnustamisen perusteella.*

2.9 *Vanhemmuuden kumoamiskanteeseen liittyvä määräaikasääntely*

Lähes kaikki lakivaliokunnassa kuullut asiantuntijat (esimerkiksi *korkein oikeus, Lapsiasiavaltuutettu, Lastensuojelun keskusliitto, Naisjärjestöjen Keskusliitto ry, Kuntaliitto, Suomen Asianajajaliitto, professori Helin, Monimuotoiset perheet –verkosto, Espoon kaupunki, Varsinais-Suomen käräjäoikeus*) puoltavat vanhemmuuden kumoamiskanteesen liittyvän määräaikasääntelyn säilyttämistä täydennettynä hallituksen esityksessä ehdotetulla joustomahdollisuudella. Määräaikasääntelystä luopumista ehdottavat vain *Miesten tasa-arvo ry ja Etävanhempien Liitto ry. Miesjärjestöjen keskusliitto* ehdottaa asian palauttamista uudelleen valmisteltavaksi.

Asiantuntijoiden enemmistön näkemys ei tue lakialoitteissa LA 13/2020 vp ja LA 20/2021 vp ehdotettua näkemystä.

Oikeusministeriö:

Lakialoitteissa LA 13/2020 vp ja LA 20/2021 vp ehdotetaan kumottavaksi isyyslain (11/2015) 44 §. Vanhemmuuslailla ehdotetaan yhdistettäväksi isyyttä ja äitiyttä koskevat säännökset ja erilliset isyyslaki ja äitiyslaki (253/2018) ehdotetaan kumottaviksi kokonaisuudessaan. Jos eduskunta hyväksyy vanhemmuuslain ja isyyslaki kumotaan, kumoutuu myös lakialoitteissa tarkoitettu isyyslain 44 §.

Oikeusministeriö ei kannata kumoamiskanteisiin liittyvän määräaikasääntelyn poistamista myöskään ehdotetusta uudesta vanhemmuuslaista lapsen edun vuoksi. Jos vanhemmuuden kumoamiskanteisiin liittyvästä määräaikasääntelystä luovuttaisiin, kantajalla ei olisi kannustinta edetä asiassa. On lapsen etu, että hänen alkuperäänsä koskeva epäily käsitellään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

- Oikeusministeriö ei pidä tarpeellisena muuttaa ehdotettua sääntelyä esitettyjen kommenttien perusteella.

2.10 *Rikosoikeudellinen arviointi*

Suomen Asianajajaliitto esittää, että väärän tiedon antamista koskeva tunnusmerkistö (64 §) laajennettaisiin koskemaan myös tilanteita, jossa väärän tiedon antaminen johtaa siihen, että vanhemmuus jää virheellisesti vahvistamatta. *Miesten tasa-arvo ry* esittää, että jos joku riistää lapselta oikeuden biologiseen isäänsä ja huijaa jonkun toisen miehen tunnustamaan isyyden ja ottamaan vastuun lapsen elatuksesta, olisi selkeästi kriminalisoitava rikoslaissa.

Oikeusministeriö:

Vanhemmuuslakiehdotuksen 64 §:ssä kriminalisoidaan perättömän lausuman antaminen vanhemmuuden vahvistamista koskevassa asiassa. Oikeusministeriö ei pidä perusteltuna laajentaa kriminalisointisäännöksiä nyt käsillä olevan, lähinnä voimassaolevien lakien teknistä yhdistämistä koskevan hankkeen yhteydessä. Säännöksen säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että pykälän sisältämä rangaistussäännös on toissijainen, jos muualla laissa samasta teosta on säädetty ankarampi rangaistus. Samassa yhteydessä luetellaan niitä rikosoikeudellisia tunnusmerkistöjä, jotka voivat tulla sovellettavaksi vanhemmuuslain kriminalisointisäännöksen sijaan. Oikeusministeriö katsoo, että asiaan liittyvää rikosoikeudellista sääntelyä ei ole tarpeen täydentää tässä yhteydessä.

- Oikeusministeriö ei pidä tarpeellisena muuttaa ehdotettua sääntelyä esitettyjen kommenttien perusteella.

2.11 *Vanhemmuuden valikoituminen naisparien hedelmöityshoitotilanteissa*

Lähes kaikki tähän asiakohtaan kantaa ottaneet asiantuntijatahot kannattavat naisparien valinnanvapauden laajentamista siten, että siittiöiden valinnasta riippuu, voidaanko lapselle vahvistaa toiseksi vanhemmaksi siittiöt luovuttanut mies vai synnyttävän äidin parisuhdekumppani. *Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin* mukaan naisparien hedelmöityshoidolla luovutetuilla siittiöillä alkunsa saaneen lapsen isyyden vahvistaminen on kuitenkin monitahoinen kysymys. Terveydenhuollon ammattilaisilta edellytetään kyvykkyyttä monipuoliseen neuvontaan, jotta luovuttaja ymmärtää mitä juridinen vanhemmuus tarkoittaa. Asia ei ole myöskään syntyvän lapsen kannalta ongelmaton, esimerkiksi tilanteessa, jossa lapsi tosiasiallisesti elää kahden äidin kanssa ja suhde biologiseen isään jää etäiseksi. Myös naisparin ei-synnyttävän osapuolen oikeusturvan kannalta tilanne on haastava, sillä ehdotus huonontaa ei-synnyttäjän asemaa ja oikeuksia mm. mahdollisessa erotilanteessa tai biologisen äidin menehtyessä. Sairaanhoitopiirin mukana olisi myös hyvä tarkentaa, onko hedelmöityshoitolain 16 §:n mukainen luovuttajan suostumuksen peruuttaminen mahdollista ja mikä mahdollisen peruuttamisen vaikutus on vanhemmuuden määräytymiseen. *Naisjärjestöjen Keskusliitto* painottaa, että naisparin tulee saada tarpeeksi kattavasti tietoa valinnanvapauden laajenemisen ja valintojen tekemisen oikeudellisista vaikutuksista ennakkoon. *Espoon kaupungin* mukaan on tärkeä huolehtia siitä, että myös siittiöitä luovuttavat miehet saisivat riittävästi tietoa tästä optiosta. Lisäksi kaupungin mukaan olisi tärkeää, että kuten muistakin lomakkeista, myös hedelmöityshoitotodistuksen muodosta ja sisällöstä säädettäisiin tarkasti ja että tämä kaikille hedelmöityshoidoissa asioiville samansisältöinen todistus olisi heti käytössä vanhemmuuslain voimaan tullessa.

Sateenkaariperheet ry:n ja *Monimuotoiset perheet –verkoston* mukaan siittiöiden valinta tulisi mahdollistaa myös naisen ja miehen muodostamille pareille. Mainittujen tahojen ja *Seta ry*:n mukaan puolison suostumus ei tulisi olla vaatimuksena hedelmöityshoitojen saamiselle, jos hoidot eivät vaikuta puolison oikeudelliseen asemaan. Sateenkaariperheet ry:n mukaan hedelmöityshoitoja tulee voida antaa henkilölle sukupuolesta riippumatta (1, 2, 13 ja 16.2 §) ja toivoo myös niin sanottujen RIVF-hoitojen (toisen osapuolen hedelmöitetty munasolu istutetaan toisen osapuolen kohtuun) laillisuuden selkeyttämistä ja sen selkeyttämistä, että naisparin hedelmöityshoito voidaan tehdä myös niin, että toinen puolisoista saatetaan raskaaksi toisen puolison siittiöillä. Tasa-arvovaltuutetun mukaan hedelmöityshoitolakia on tärkeä tarkastella sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten erityistilanteiden kannalta viimeistään translain uudistamisen yhteydessä. Juridinen sukupuoli ei saisi estää hedelmöityshoitojen antamista, jos niitä tarvitsevalla on kohtu.

Oikeusministeriö:

Oikeusministeriö toteaa, että lakia hedelmöityshoidoista (1237/2006, hedelmöityshoitolaki) on arvioitu ja tarkoitettu muutettavaksi vanhemmuuslakia koskevan esityksen yhteydessä vain siltä osin, kuin se on nyt ehdotetun naisparin valinnanvapautta koskevan ehdotuksen mukaan välttämätöntä. Hedelmöityshoitolakia

koskevien laajempien muutostarpeiden arviointi jää näin ollen tämän lainsäädäntöhankkeen ulkopuolelle. Mikään asiantuntijataho ei ole esittänyt huomautuksia muutettavaksi ehdotetun 16 §:n 2 momentin sisältöön.

Oikeusministeriö toteaa, että saman pykälän 3 ja 4 momenteissa säädetään suostumuksen peruuttamisesta ja siihen liittyvistä kirjauksista. Luovuttaja voi näiden säännösten nojalla peruuttaa suostumuksensa, mutta peruutuksella ei ole vaikutusta siltä osin kuin luovuttajan sukusoluja on jo käytetty hedelmöityshoitoon ennen kuin hoitoa antava palvelujen antaja on saanut peruutuksesta tiedon.

Hedelmöityshoitopalveluiden antajan on jo voimassa olevan hedelmöityshoitolain 9 §:n mukaan ennen hoidon antamista selvitettävä hoitoa saavalle hoidon tuloksena syntyvän lapsen ja muiden osapuolten oikeudellinen asema. Sukusolujen luovuttajalle on ennen suostumuksen vastaanottamista selvitettävä lain 16 §:n 1 momentin sukusolujen luovuttamiseen liittyvät lääketieteelliset ja oikeudelliset seikat. Jos hedelmöityshoidossa käytetään luovutettuja sukusoluja tai alkioita, palvelujen antajan on lisäksi annettava hoitoa saavalle tietoja hoidon tuloksena syntyvän lapsen biologisen alkuperän mahdollisista vaikutuksista perheenjäsenten keskinäisiin suhteisiin ja siitä, miten mahdollisia ongelmia voidaan ehkäistä tai lievittää. Palvelujen antajan on järjestettävä hoitoa saavalle mahdollisuus keskustella näistä kysymyksistä asiantuntijan kanssa.

Hedelmöityshoitotodistusta koskevan lomakkeen tarpeellisuudesta on keskusteltu sosiaali- ja terveysministeriön kanssa jo äitiyslain voimaantulon yhteydessä ja asiasta on keskusteltu myös vanhemmuuslain valmistelun yhteydessä. Kuten esityksen jaksosta 10 käy ilmi, oikeusministeriö pitää perusteltuna sitä, että hedelmöityshoitoon liittyviä suostumusasiakirjoja ja hedelmöityshoitotodistusta koskevat asiakirjamallit suunnitellaan siten, että ne ohjaavat hedelmöityshoitoklinikoita hoitoa saavien ja sukusoluja luovuttajien neuvonnassa ja siten, että niistä välittyy tarpeelliset tiedot selkeästi myös asiakirjoja myöhemmin käsitteleville viranomaisille. Koska hedelmöityshoitolaissa tarkoitetut asiakirjat ovat potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa tarkoitettuja potilasasiakirjoja, niiden sisällöstä ja muodosta antaa tarkempia ohjeita sosiaali- ja terveysministeriö eikä oikeusministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriö on lähettänyt hedelmöityshoitoklinikoille äitiyslain voimaantulon yhteydessä kirjeen (27.3.2019, STM/1084/2019), jossa määritellään hedelmöityshoitotodistukseen kirjattavat seikat. Sosiaali- ja terveysministeriöstä saadun tiedon mukaan edellä mainittuja asiakirjoja tullaan yhtenäistämään ennen vanhemmuuslain voimaantuloa.

- Oikeusministeriö ei pidä tarpeellisena muuttaa ehdotettua sääntelyä esitettyjen kommenttien perusteella.

2.12 Kansalaisuuslaki ja kotikuntalaki

Maahanmuuttovirasto on todennut, että kansalaisuuslain muutoshankkeessa on esitetty kumottavaksi sellaisia säännöksiä, joita vanhemmuuslain uudistamisen yhteydessä on esitetty muutettavaksi. Koska molemmat lakiehdotukset ovat tulossa voimaan samanaikaisesti, Maahanmuuttovirasto kysyy, onko nyt ehdotettu esitys ja luonnosteltu esitys ristiriidassa keskenään.

Sateenkaariperheet ry on todennut, että vanhemmuuslakiehdotuksen 68 § tulisi korvata kotikuntalakiin tehtävillä muutoksilla samalla tekniikalla kuin on ehdotettu tehtäväksi kansalaisuuslain osalta.

Oikeusministeriö:

Oikeusministeriö on tiedustellut Maahanmuuttoviraston esiin tuomaa asiaa sisäministeriöstä ja toteaa 26.10.2021 sähköpostitse saamansa selvityksen perusteella, että sisäministeriön maahanmuutto-osasto on hyväksynyt vanhemmuuslain yhteydessä ehdotettavien kansalaisuuslain muutosten muotoilut. Kansalaisuuslakiin vanhemmuuslain yhteydessä ehdotetuissa muutoksissa ei ole ongelmia, eivätkä ne ole lakiteknisesti ristiriitaisia. Näiden muutosten eteneminen otetaan huomioon, kun sisäministeriössä jatkovalmistellaan muutoksia kansalaisuuslakiin ja valtioneuvoston kansalaisuudesta annettuun asetukseen. Koska vanhemmuuslakia ja siihen liittyviä lakeja ei ole vielä vahvistettu, ei lausuntokierroksella oleva esitysluonnos kansalaisuuslain muuttamiseksi sisällä viittauksia vanhemmuuslakiin. Kansalaisuuslain muuttamista koskevaa esitysluonnosta päivitetään tarvittaessa tältä osin lausuntokierroksen jälkeisen jatkovalmistelun aikana. Kansalaisuuslakia koskeva esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2022 (viikko 13).

Valtiovarainministeriöstä saadun tiedon mukaan valtiovarainministeriössä on valmisteilla kotikuntalain kokonaisuudistus. Kotikuntalakiin tehtävien muutosten yhteydessä on tarkoituksena tehdä tarpeelliset muutokset siten, että vanhemmuuslain 68 § tulisi tarpeettomaksi.

- Oikeusministeriö ei pidä tarpeellisena muuttaa ehdotettua sääntelyä esitettyjen kommenttien perusteella.

2.13 Laki lapsen elatuksesta ja perintökaari

Etävanhempien Liitto ry toteaa, että esityksessä ei ole otettu huomioon vanhemmuuslain vaikutusta muun muassa lapsen elatuksesta säädettyyn lakiin tai perintökaareen.

Oikeusministeriö:

Lakiesitykseen sisältyy muutosehdotus lapsen elatuksesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta. Oikeusministeriö ei ole katsonut tarpeelliseksi perintökaaren muuttamista eikä Etävanhempien Liitto ry ole myöskään perustellut, miltä osin se katsoo, että perintökaarta tulisi lakiesityksen myötä muuttaa.

- Oikeusministeriö ei pidä tarpeellisena muuttaa ehdotettua sääntelyä esitettyjen kommenttien perusteella.

2.14 Lakien voimaantulo, asiakirjamallit ja koulutus

Lastenvalvojat ry kritisoi lakien voimaantuloa 1.1.2023 ja esittää epäilyksen siitä, ovatko tarvittavat sähköiset asiakirjat valmiita, kun muutos tulee voimaan. Myös *Kuntaliitto* painottaa sitä, että tietojärjestelmät neuvoloiden ja Digi- ja väestötietoviranomaisen välillä on rakennettava niin, että niistä ei aiheudu lisäkustannuksia kunnille. Lisäksi on

tärkeää, että uudet asiakirjamallit ovat ajoissa valmiit ja viranomaisten käytettävissä, kun laki astuu voimaan. Muun muassa *Lapsiasiavaltuutettu, Espoon kaupunki* ja *Lastenvalvojat ry* ovat painottaneet koulutuksen tärkeyttä lain voimaantulon yhteydessä.

Oikeusministeriö:

Oikeusministeriö pitää kuultujen asiantuntijoiden tavoin erittäin tärkeänä sitä, että lain täytäntöönpanoon liittyvien lomakemallien päivittäminen ja sähköisen ennakkotunnustamisjärjestelmän toteuttaminen aloitetaan riittävän ajoissa, jotta kaikki tarvittavat lomakkeet ja järjestelmät olisivat valmiit vanhemmuuslain tullessa voimaan. Lomakemallien päivittämisestä ja suunnittelusta vastaa aiempaan tapaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja sähköisen ennakkotunnustamisjärjestelmän suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaa Digi- ja väestötietovirasto. Lomakkeiden toteuttamisesta sähköiseen muotoon tulevat huolehtimaan hyvinvointialueiden käyttämät järjestelmätoimittajat, koska lait tulevat voimaan yhtä aikaa sote-uudistuksen kanssa.

- Oikeusministeriö ei pidä tarpeellisena muuttaa ehdotettua sääntelyä esitettyjen kommenttien perusteella.

2.15 Vanhemmuuslain säännösten takautuva soveltaminen vanhemmuuden kumoamista koskeviin lainvoimaisiin tuomioistuinratkaisuihin

Lakivaliokunta on erikseen tiedustellut eräiden asiantuntijoiden (korkein oikeus, professori Markku Helin, professori Urpo Kangas, Varsinais-Suomen käräjäoikeus) mielipidettä vanhemmuuslain takautuvasta soveltamisesta vanhemmuuden kumoamista koskeviin lainvoimaisiin tuomioistuinratkaisuihin. Asiaa koskeva lausuntopyyntö on esitetty myös eduskunnan perustuslakivaliokunnalle. Asiaa on käsitelty perustuslakivaliokunnan kuulemisessa 10.11.2021, mutta perustuslakivaliokunnan kannanottoa asiaan ei ole vielä saatu. Lakivaliokunnan kuulemista asiantuntijoista *korkein oikeus*, *professori Markku Helin* ja *professori Urpo Kangas* eivät ole pitäneet mahdollisena vanhemmuuslain tai tiettyjen vanhemmuuslain säännösten takautuvaa soveltamista, jos samassa asiassa on aiemmin annettu lainvoimainen tuomioistuinratkaisu.

Professori Urpo Kangas on lausunnossaan kuitenkin viitannut Norjan lapsilainsäädäntöön sisältyvään säännökseen, jonka nojalla on mahdollista käsitellä uudelleen tuomioistuimessa aikaisemmin ratkaistu isyyttä koskeva asia. Lisäksi hän on ehdottanut oikeudenkäymiskaaren 31 luvun määräaikasäännöksiin lisättävää säännöstä, jonka nojalla vanhemmuuden vahvistamista koskevaan asiaan liittyvä purkuhakemus voitaisiin käsitellä pääsääntöisestä viiden vuoden määräajasta riippumatta.

Varsinais-Suomen käräjäoikeus on todennut, että aikaisempien ratkaisujen oikeusvoimavaikutuksesta riippuu, miten aiemmin käräjäoikeudessa käsiteltäviä kanteita on käsiteltävä uuden lain voimaan tullessa. Mikäli kanne on jätetty esimerkiksi prosessinedellytysten puuttumisen vuoksi enemmälti tutkimatta, voidaan kanne nostaa uudestaan, koska siihen ei ole annettu oikeudellisesti sitovaa ratkaisua. Mikäli kanne taas on sisällöllisesti tutkittu ja kanne hylätty, tulee lainvoiman saanut ratkaisua vaatia purettavaksi oikeudenkäymiskaaren 31 luvun mukaisesti. Käräjäoikeus kuitenkin piti mahdollisena, että vanhemmuuslain siirtymäsäännöksiin voisi lisätä määräyksen, että esimerkiksi kahden vuoden määräajan sisällä lain voimaantulosta nostettuja isyyden

kumoamista koskevia kanteita ei voida jättää tutkimatta sillä perusteella, että kannetta ei ole nostettu vanhemmuuslain 50 §:n (isyyslain 44 §:n) mukaisessa määräajassa.

Oikeusministeriö:

Oikeusministeriö on ensin lakivaliokunnalle 18.10.2021 antamassaan lisäselvityksessä ja sitten perustuslakivaliokunnalle 9.11.2021 antamassaan lausunnossa todennut, että se ei pidä esitetyn perusteella mahdollisena poiketa periaatteesta, jonka mukaan tuomiostuinten ratkaisemien lainvoimaisten tapausten pysyvyyttä suojaavat oikeusvaltion perusperiaatteet tuomioistuinten riippumattomuudesta ja tuomioistuinten lainvoimaisten ratkaisujen oikeusvoimasta. Oikeusministeriö viittaa tältä osin jo aiemmin antamiinsa lausuntoihin sekä korkeimman oikeuden asiassa antamaan lausuntoon.

Korkein oikeus on ehdottanut, että vanhemmuuslain voimaantulosäännöksiä tulisi muuttaa siten, että niihin kanteisiin, jotka ovat vireillä vanhemmuuslain voimaan tullessa, sovellettaisiin äitiyslain 38 §:n 2 momentin tai isyyslain 44 §:n 2 momentin sijaan vanhemmuuslain 50 §:n 2 momenttia. Lain voimaan tullessa vireillä olevissa asioissa ryhdyttäisiin näin ollen soveltamaan uuden lain mukaisia lievempiä edellytyksiä. Oikeusministeriö on samaa mieltä siitä, että koska kyse ei ole lainvoimaisesti ratkaistusta tapauksesta, asiassa ei ole perustuslaista johtuvaa ongelmaa, joka estäisi asian ratkaisemisen korkeimman oikeuden ehdottamalla tavalla. Asian arvioinnissa tulee kuitenkin ottaa huomioon, että asian osapuolille, jotka ovat valmistautuessaan oikeudenkäyntiin luottaneet lainsäädännön sisällön pysyvyyteen, on muodostunut oikeutettuja oikeusturvaodotuksia. Jos lainsäädännön sisältö muuttuu kesken oikeusprosessin ja kenties vasta ylimmässä muutoksenhakuvaiheessa, osapuolille on muodostunut myös oikeudenkäyntikustannuksia, jota koskeva riskiarviointi on tehty tietyn lainsäädännön sisällön pohjalta. Koska kyse on siviilioikeudellisesta eikä rikosoikeudellisesta kanteesta, ei asiaa voida ratkaista niin sanotusti lievemmän lain periaatteen perusteella, koska lain lievemmät edellytykset riippuvat siitä, kumman osapuolen näkökulmasta asiaa tarkastelee. Tästä syystä oikeusministeriö ei lähtökohtaisesti kannata korkeimman oikeuden ehdotuksen hyväksymistä, olkoonkin että niiden kanteiden lukumäärä, jota asia mahdollisesti koskee, jäisi todennäköiseksi hyvin vähäiseksi (arviolta alle 10).

Oikeusministeriö on tutustunut *professori Kankaan* viittaamaan Norjan lapsilain säännökseen (*Lov om barn og foreldre* 28 a §), jossa on poikkeussäännös sellaisia tilanteita varten, joissa on aiemmin annettu lainvoimainen ratkaisu isyysasiassa ilman DNA-tutkimusten tukea. Näissä tilanteissa asiassa on mahdollista teettää ensin DNA-tutkimus ja tutkia asia uudelleen siitä huolimatta, että asiassa on aiemmin annettu lainvoimainen tuomioistuimen ratkaisu. Säännökseen sisältyy myös muita isyysasioita koskeva poikkeussäännös, jossa säädetään poikkeuksesta lainvoimaisesti ratkaistun asian uudelleenkäsittelyä koskeviin määräaikoihin. Oikeusministeriö toteaa, että nyt vanhemmuuslain osalta käytävän keskustelun keskiössä ei ole asian uudelleenarviointi uuden saatavilla olevan DNA-tutkimusta koskevan näytön perusteella, joten Norjan lapsilainsäädännössä oleva poikkeus ei ole vertailukelpoinen nyt kyseessä olevaan tilanteeseen nähden.

3 Lakitekniset yksityiskohdat

Oikeusministeriö on käynyt läpi professori *Markku Helinin* ja *Lastenvalvojat ry*:n esittämät lakitekniset muutosehdotukset ja ottaa niihin kantaa vain siltä osin, kun niiden osalta saattaa olla tarpeen muuttaa hallituksen esityksessä ehdotettuja säännösehdotuksia.

Professori Markku Helin on ehdottanut vanhemmuuslakiehdotuksen 18 §:n 2 momentin toiseen virkkeeseen sanamuodon muuttamista alta ilmenevällä tavalla (ehdotettu poisto yliviivattu ja ehdotettu täydennys lihavoitu):

18 § Tunnustamisen käyttöala

---

*Tunnustaa voidaan 1 momentissa säädetystä poiketen lapsi, jonka osalta isyys on todettu 3 §:n nojalla tai vanhemmuus vahvistettu 19 §:ssä tarkoitetun tunnustamisen perusteella, jos ne, joiden hyväksyminen 22 §:n mukaan tarvitaan, hyväksyvät tunnustamisen. Kun ~~tunnustaminen~~**vanhemmuus** vahvistetaan Digi- ja väestötietovirastossa, 3 §:n nojalla todettu tai 19 §:ssä tarkoitetun tunnustamisen perusteella vahvistettu vanhemmuus kumoutuu.*

- Oikeusministeriö toteaa, että muutettavaksi ehdotettu sanamuoto vastaa voimassaolevaa lainsäädäntöä eikä siitä ole todettu aiheutuvan tulkintaerimielisyyttä, mutta puoltaa sanamuodon muuttamista, jos lakivaliokunta katsoo muutoksen perustelluksi.

Professori Markku Helin on ehdottanut vanhemmuuslakiehdotuksen 4 luvun otsikkoa muutettavaksi siten, että siitä poistetaan viittaus vanhempaan, koska vainajasta tulee vanhempi vasta, kun vanhemmuus vainajan oikeudenomistajien suostumuksella vahvistetaan. Professori Helinin ehdotus on näin ollen seuraava (ehdotettu poisto yliviivattu):

4 luku ~~Vanhemman o~~Oikeudenomistajien suostumus vanhemmuuden vahvistamiseen

- Oikeusministeriö puoltaa otsikon muuttamista professori Helinin ehdottamaan muotoon, jos lakivaliokunta katsoo muutoksen perustelluksi. Mahdollinen muutos ei vaikuta lukuun sisältyvien säännösten sisältöön tai niiden tulkintaan.

35 § Lapsen puhevallan käyttäminen

Lastenvalvojat ry on ehdottanut, että 35 §:n 1 momenttia tarkennettaisiin siten, että pykälän sanamuoto ei rajaisi lapsen edustajaksi henkilökohtaisesti vain jotain tiettyä lastenvalvojaa, vaan kuka tahansa 8 §:n nojalla toimivaltainen lastenvalvoja voisi edustaa lasta. Perusteluiksi Lastenvalvojat ry esittää, että jos alun perin vanhemmuutta selvittänyt lastenvalvoja on esimerkiksi vaihtanut työpaikkaa tai on kuollut, tulee toisen lastenvalvojan pystyä käyttämään lapsen puhevaltaa.

Oikeusministeriö:

Oikeusministeriö pitää sinänsä selvänä, että 35 §:n 1 momentissa tarkoitettu lastenvalvoja ei tarkoita henkilökohtaisesti sitä yksittäistä lastenvalvojaa, joka on aiemmin 8 §:n nojalla selvittänyt vanhemmuuden, vaan säännöksen sanamuoto kattaa kaikki ne lastenvalvojat, joilla 8 §:n nojalla on toimivalta vanhemmuuden selvittämiseen. Säännöksen tarkoitusta on selvennetty säännöksen säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 70) siten, että ”Lähtökohtaisesti kysessä on lastenvalvoja sillä hyvinvointialueella, jonka alueella lapsen synnyttäneen äidin tai lapsen kotikunta sijaitsee”.

- Oikeusministeriö katsoo, että muutettavaksi ehdotettua sanamuotoa ei ole tarpeen säännöskohtaisten perusteluiden valossa muuttaa, mutta jos lakivaliokunta katsoo muutoksen perustelluksi, ministeriö ei vastusta sanamuodon muuttamista esimerkiksi muotoon: ”se lastenvalvoja, joka voi 8 §:n nojalla selvittää vanhemmuuden”.